

opusdei.org

Sveti Josemaría Escrivá, Građanski rat i Praštanje

Ovog proljeća biti će objavljen film koji će prikazati u jednoj od glavnih uloga sv. Josemaría Escrivu, osnivač Opusa Dei, sa tematikom rata, ljubavi i praštanja.

1.01.2011.

**Napisao Jesús Colina, RIM, 1.
siječanj 2011. (www.zenit.org)**

Ovog proljeća biti će objavljen film koji će prikazati u jednoj od glavnih

uloga sv. Josemaría Escriva, osnivač Opusa Dei, sa tematikom rata, ljubavi i praštanja. ZENIT je razgovarao s Rolandom Joffé, redateljem novog filma There Be Dragons", koji je također poznat po režiranju filmova "The Mission" i "The Killing Fields."

Radnja predstojećeg film postavljena je tijekom Španjolskog građanskog rata te ističe teme kao što su svetost i izdaja, ljubav i mržnja, praštanje i nasilje, te pronalazak smisla u svakodnevnom životu.

ZENIT je početkom ove godine, u kojoj obilježavamo 75. godina od izbijanja rata, napravio intervju sa Jofféom o priči iza ovog filma ističući što gledatelji mogu očekivati.

ZENIT: Na što se naslov „There Be Dragons“ odnosi?

Joffé: Srednjovjekovne karte označavale su nepoznati teritorij s riječima: "hic sunt Dragones" - "ovdje

ima zmajeva". Jer kada sam započeo, istražujući i pišući ovaj scenarij, doista nisam znao što me slijedeće čekalo niti kako će se to sasvim završiti, "There Be Dragons" se čini kao vrlo prikladan naslov. Bio sam malo skrenuo sa svoje karte u neoznačeni teritorij, u temu što bi svetost mogla biti, temu religije i politike dvadesetog stoljeća i u prošlost druge zemlje.

Bio sam pogođen izjavom sv. Josemarije da se Bog nalazi u „svakodnevnom životu“, te da je svakodnevni život, u njegovom slučaju, bio Španjolski građanski rat. Pitao sam se: Kako bi netko mogao naći božansko u ratu? Ali onda se isto pitanje može postaviti svim fundamentalnim izazovima u životu, i kako se suočiti s njima: Kako uzvraćamo na mržnju i odbacivanje, ili na želju za osvetom i pravdom – sve te nedoumice dolaze do izražaja za vrijeme rata.

Te su nedoumice, na neki način, „zmajevi“ ovog filma, prekretnice u našim životima gdje smo suočeni sa moćnim izborima, izborima koji će utjecati na našu budućnost. Film "There be Dragons" radi se upravo o tim različitim izborima koje ljudi poduzimaju u tim prekretnim trenucima, moglo bi se reći iskušanjima, te kako je teško, a opet nužno, pobjeći krugovima mržnje i ogorčenja te nasilja.

ZENIT: Film je postavljen u kontekstu Španjolskog građanskog rata, koji je u određenom smislu primjer za nasilje koje dovodi do više nasilja, te nasilju koje nema nikakvog smisla. Suočen sa prizorom kao što je ovaj - prizor bratoubilačkog nasilja, ima li mjesta za nadu?:

Joffé: Da, ali to je iznimno teško. Toliko strašnih, groznih činova među ljudima čine se neoprostivim,

neiskupljivim, nemogućim da se pređe preko njih. No, praštanje je moguće! Krugovi nasilja mogu se zaustaviti, kao što je predsjednik Mandela pokazao u Južnoj Africi. Praštanje je bilo moguće mnogim herojima u Ruandi, te nuđeno i prihvaćeno od mnogih hrabrih Palestinaca i Izraelaca.

Josemaría je također tvrdio kako su obični ljudi sasvim sposobni da budu sveci – i mislim da je ova vrsta herojskog praštanja ono o čemu je on govorio. Neiscrpna mogućnost praštanja je ono što pruža prostor za nadu. No, cijena je visoka: Potreban je duboki smisao onoga što nas u potpunosti čini ljudima, duboki osjećaj za suosjećanjem, te čvrsta, pojedinačna, i da, herojska odlučnost da ne budemo zahvaćeni prevladavajućim mržnjama, nego da se borimo protiv njih sa ustrajnom ljubavlju.

Većina radnje u filmu odvija se tijekom Španjolskog građanskog rata, no prebacuje se između te pozadine i 1982. godine.

Postoje mnoge generacije uključene u ovu priču: prošlost baca sjenu na sadašnjost. Ono što ih spaja je Robert, novinar koji radi na priči o sv. Josemaríji Escrivá u vrijeme njegova proglašenja blaženim. On otkriva kako je njegov otac Manolo bio prijatelj u djetinjstvu sa sv. Josemaríjom, te je s njim bio i u sjemeništu – iako su njihovi životi krenuli dramatično različitim putovima. Robert i Manolo su otuđeni, no u filmu se zbližavaju dok se strašna istina o prošlosti razotkriva. Dakle, ovo je također priča o ocu i sinu, te o istini s kojom se treba suočiti kako bi se prevladalo ono što je između njih. To je u mnogome film koji govorio ljubavi, o snazi njezine prisutnosti te o suhoparnom i zastrašujućem svijetu

u kojem živimo bez njene prisutnosti.

Građanski ratovi su užasni jer suprotstavljaju brata protiv brata, obitelj protiv obitelji. Do kraja Španjolskog građanskog rata, pola milijuna ljudi je umrlo. Građanski rat snažna je metafora za obitelj. Kao u građanskim ratovima, članovi obitelji zauzimaju strane i razdvajaju se: stare ogorčenosti postaju izvori mržnje.

Ne opraštamo svojoj tetki jer je ovo učinila, ne pričamo sa svojim ocem jer je napustio našu majku, ne pričamo sa svojom majkom jer je otišla sa drugim muškarcem, ili ne pričamo sa svojim sinom jer je izabrao drugačije zanimanje nego što smo to mi očekivali. To su građanski ratovi naših svakodnevnih života. „There Be Dragons“ je film o obje vrste građanskih ratova.

U suštini svi moramo birati da li ćemo se držati starih zamjerki ili ćemo pronaći način da ih pobjeđujemo. Život se može promatrati kao niz nepravdi, odbacivanja te boli, ili kao pun mogućnosti, prilika da se pobijede oni zmajevi kroz neodoljivu želju da se zamijeni mržnja sa ljubavlju i povezanošću. Mnogi ljudi imaju to u sebi da bi napravili taj herojski odabir. Oni shvaćaju da mogu odabrati da budu slobodni. Oni imaju snagu karaktera da shvate kako je mržnja zatvor.

Nitko tko mrzi ne može biti slobodan.

Nismo li vidjeli toliko tih primjera u godinama nakon Prvog svjetskog rata? S druge strane, kada ljudi biraju da ljube, nepristrani promatrač može osjetiti u njima – osjećaj slobode, suosjećanja, darivanja.

Konačno, svi se suočavamo sa ovim izborom. Čak i Robert, agnostik i materijalist, traži se da bira između ljubavi i mržnje – da se u određenom smislu, bori sa svijetom s ljubavlju, ili kao što to Aline kaže, „da se bori sa Bogom s ljubavlju.“

Dakle, to je ono što je ovaj film za mene. Ljubav ne dolazi, niti može, uvijek doći lagano. Ne može doći sa osjećajem nadmoći; može doći samo sa osjećajem poniznosti i zajedničke ljudskosti. A opet ima snažnu ljepotu. Ona kaže: „Da, zakorači iz sebe. Misliš da ne možeš oprostiti?“ Pa, nećete ni znati možete li oprostiti dok to ne učinite. I kako praštate? Praštate tako da suosjećate. Praštate tako da postanete ta druga osoba. Moram ne dopustiti sebi da je demoniziram, tako da ne govorim „Bolji sam od te osobe, to ne bih nikad mogao učiniti,“ nego da gledam tu osobu i govorim „To mogu biti ja.“ Tako da ima mjesta za nadu.

Čak i u najbolnijim, najtragičnijim i najstrašnijim okolnostima, gdje se nada čini nemoguća.

ZENIT: Je li ovaj film govori vjernicima ili nevjernicima?

Joffé: „There Be Dragons“ uzima vjeru ozbiljno. Uzima svetost ozbiljno. No njegova molba ide puno dalje od vjerske publike. Pitanje pretpostavlja odvajanje koje je zapravo lažno. Svi mi živimo u uznemirenom svijetu, svi se mi nosimo sa patnjom i radosti svakodnevnog života, te iako možemo imati različita tumačenja stvarnosti kako bi se nosili sa ovim iskustvom, svi mi naposljetku nastanjujemo ovaj rastrgani i uznemireni svijet.

Ovo je film o vjernicima i nevjernicima. Bio sam duboko dirnut Josemaríjinim osjećajem da smo svi potencijalni sveci, njegovim uvjerenjem da smo naposljetku svi

sposobni da nadvladamo vlastite zmajeve. Nadam se da će ljudi gledajući film uvidjeti vlastite borbe sa vlastitim zmajevima, te prepoznati njegovo stajalište da nijedan svetac to nije postao bez borbe.

Ovaj film je također o mnogim oblicima ljubavi. Ildiko ljubav prema Oriolu je posebna vrsta ljubavi. Njezina ljubav da napravi bolji svijet je druga vrsta ljubavi. Manolova ljubav prema Idiki je opet druga vrsta ljubavi, iako je povezana sa ljubomorom i zamjerenjem. Ljubav za kojom Manolo žudi i naposljetku dobije, opet je još jedna vrsta posebno ljubavi. Ove različite vrste ljubavi sve se spajaju poput paukove mreže pojedinačnih niti, te se svaka čini zasebnom, no onda počinju shvaćati da su svi dio veće cijeline, privrženi istom, idući prema istom smislu, u isti centar. Na kraju, sve te različite niti ljubavi koje izgledaju tako drugačije, vratiti će se na jedan

temeljni smisao: „Da li je ova ljubav veća od mog sebeljublja?“ To je bogato pitanje. I dosta politike u ranim godinama dvadesetog stoljeća bilo je zauzeto s time.

Međutim, to postavlja još jedno pitanje dublje složenosti. Ako se ova strastvena ljubav temelji na idealu, ili na idealizaciji, ako prihvaća samo jedan obrazac ljudskog ponašanja, kako izbjegava klizanje prema fanatizmu ili demonizaciji? Od prosvjetiteljstva je bilo ovo glavno pitanje. U svrhu ljubavi prema većem dobru, učinjeni su mnogi čini prave ljudskosti. Čini mi se da samo razumijevanjem tragične pogrešivosti svih ljudskih bića i svih ljudskih poduhvata možemo pronaći put ka razumijevanju i to duboko suosjećanje, taj osjećaj jedinstva sa drugima, koji nudi slobodu od demonizacije i krugova neotkupljenog nasilja.

Ovo nije katolički film, ali je o bitnoj temi u kršćanskoj teologiji te u svim kršćanskim Crkvama, kao i u mnogim drugim religijama. Sve religije shvaćaju da ljudska bića, u svojim međusobnim vezama, odigravaju božanske odabire – odabire koji duboko utječu na druge i na svijet oko njih. Ta međupovezanost je temelj ljubavi – ono što radimo drugima ili protiv njih utječe na nas i na njih jer smo svi zajedno povezani.

ZENIT: Koliko se karakter sv. Josémaría Escrivá, koji je sada svetac Katoličke Crkve, temelji na činjenicama a koliko se temelji na fikciji?

Joffé: Od svih likova u filmu, sv. Josemaría je jedini koji je postojao u povijesti, jedini o kome postoji mnogo zapisa i dokaza. Vjerujem da je prikaz Josemaríje kojeg imamo u smislu njegovog pružanja ljubavi,

njegovog smisla za humor, kojega je nedvojbeno imao, potaknut događajima iz njegovog života i to je zapravo jako blizu onome tko je on zapravo bio. Htjeo sam pronaći iskren pristup prilikom portretiranja njegovog lika, te uzeti njegovu vjeru kao temeljnu vrijednost, kao što je to i on činio. Pretpostavljam da konvencionalno gledamo svece u suprotnostima od prostitutke sa srcem od zlata do muškaraca sa olovnim srcem, no to je samo ugodna konvencija. Zapravo priča Josemaríji je o čovjeku koji prolazi izvanredne korake pojednostavljivanja svog života oko čiste i snažne ljubavi prema Bogu. Ta ljubav prema Bogu postaje načelo organiziranja koje mu daje oblik i vrstu jednostavnosti i čvrstoće.

No to ga ne čini dosadnim niti ravnodušnim, jer je ta ljubav postojala u stvarnom svijetu, a plod tog postojanja u stvarnom, često

okrutnom, grubom svijetu, mora za svakog poštenog čovjeka biti sumnja; sumnja u Boga i sumnja u dobrotu. Ova sumnja je na dubok i profinjen način plodna. Ljubav nam je nemoguće usaditi, kao sine qua non. Za nju se mora boriti. To je ono što mi kao ljudi moramo pridonijeti stolu. Moramo pronaći tu ljubav duboko u sebi, razumijevanje tamne ljepote vlastitih i tuđih slabosti. U dubokom smislu onoga što mi se čini da je ono što priča o Kristu prikazuje.

Ako smo vjernici, još uvijek moramo pronaći tu ljubav duboko u sebe i nuditi je Bogu i njegovom bogatom stvaranju. Ako nismo vjernici, moramo je još uvijek pronaći i ponuditi drugim ljudskim bićima, bez obzira na politiku, rasu ili religiju.

ZENIT: Jeste li imali prethodne ideje o tome kako predstaviti Španjolski građanski rat, ili neke

od likova, kao što je sv. Josemaría Escrivá?

Joffé: Nisam znao puno o sv. Josemaríji prije nego sam bio zamoljen da snimim ovaj film. Ono što se zapravo desilo je da je u jednom trenutku jedan od producenata filma došao u Nizozemsku kako bi me nagovorio da napravim film. I on je donio sa sobom razne knjige i materijale koji su uključivali i DVD od sv. Josemaríje.

Imali smo vrlo, vrlo ugodnu večeru zajedno, i šetao sam kući razmišljajući: „Stvarno ne želim to napraviti. Imam drugi projekt koji stvarno želim napraviti, koji je postavljen u Indiji te sam radio dosta dugo kako bi to bilo spremno. Drugim riječima mislio sam da je to vrlo, vrlo lijepa ponuda, no trebao bih reći ne.“

Bila je to ljetna večer pa sam otišao u vrt, uzeo čašu bijelog vina, stavio DVD u svoj DVD čitač, sjeo za računalo kako bi u kratkom pismu napisao: „Dragi X, hvala Vam puno. Cijenim Vaš trud kojim ste prešli ovaj put, no mislim da bi ste trebali gledati dalje.“

U pozadini se, međutim, vrti DVD i jedan trenutak u priči zahvatio mi je oko, u kojem se sv. Josemaría obraća velikoj skupini ljudi, možda u Čileu ili Argentini, nisam zapravo siguran gdje je to bilo, i te djevojka podiže ruku i kaže, „Imam jedno pitanje.“

I sv. Josemaría kaže, „Da, izvolite.“

I ona kaže, „Željela bih se preobratiti na kršćanstvo.“

I on kaže, „Da?“

I ona kaže, „No moji roditelji su Židovi i oni nisu vrlo sretni s tom idejom.“

Sv. Josemaría, bez treptanja okom, kaže: „O, draga moja, ne, ne, poštivanje roditelja je vrlo, vrlo drago Bogu. Bog te ne traži da osramotiš svoje roditelje, da ih učiniš nesretnima. Apsolutno ne! Ono što osjećate u svom srcu je ono što osjećate u svom srcu. Ne, ne, ne, nemoj uznemiravati svoje roditelje, nemoj učiniti da se osjećaju loše. Apsolutno nema potrebe za time.“

Pogledao sam u tom trenutku snimku i pomislio u sebi: „Kakav prekrasan trenutak. Kakva vrsta neočekivanog i prekrasnog trenutka, posebice od organizacije za koju svi misle da će sigurno reći suprotno.“ Pogledao sam u svoje računalo i pomislio, „Čekaj malo.“ Isključio sam DVD. Prekinuo sam pisati pismo. Prešao sam u svoj scenarijski način rada i napisao scenu gdje Josemaría susreće umirućeg čovjeka, kojega poznaje od prije, i on mu govori da je Židov i da razmišlja o preobraćenju.

Napisao sam cijelu scenu, čitavo vrijeme razmišljajući: „Stvarno to želim vidjeti u filmu. No nikada to neću vidjeti u filmu ako ga ja ne napravim, zar ne? Gdje bi to mogao smjestiti u bilo koji drugi film?“

Umjesto prvobitnog pisma koje sam mislio napisati, zapravo sam napisao: „Dragi X, stvarno sam zainteresiran za rad na ovom projektu, pod uvjetom da mi se omogući da slijedim svoje sprave, i da ne očekujete od mene da pratim nikakve stranačke smjernice, te ako prihvaćate činjenicu da nisam vrlo bistar i da ću raditi najbolje što mogu, no moram pritom pratiti vlastitu istinu. Ako se slažete s tim, stvarno bih volio raditi na ovom projektu.“

To je otprilike onako kako se dogodilo. Nisam imao prave pretpostavke o Josemaríji, neko znanje naravno, ali uglavnom sam

imao ovaj trenutak koji sam doživio gledajući DVD, koji je izazvao moj interes da radim na ovom film. Bila mi je predstavljena priča o čovjeku o kojemu sam čitao, i shvatio sam da stvarno poštujem tog čovjeka. U stvari, više od jednostavnog poštovanja, osjetio sam da on sadrži nešto u svojoj borbi što će govoriti svim ljudskim bićima na prilično prekrasan način, a to je priča koju sam želio ispričati, i to je ono o čemu je ovaj film.

Španjolski građanski rat, naravno, sam po sebi bio je jednako složen da se nosi s njime. Bilo bi lako kada bi se zauzele strane, ali to bi izdalo središnji potisak načina na koji sam htio ispričati ovu priču. Povijest je ozloglašeno stranački pristrana, pisana od strane pobjednika i prepravljena od strane nestalih. Mnogi će jednostavno povjerovati glasini ili mitu kojeg smatraju najukusnijim te sam siguran kako

ćemo se boriti s nekim mišljenjima o tome što je Opus Dei ili što je bio, o tome tko je bio Josemaría i zbog čega se zapravo vodio Španjolski građanski rat.

Htio sam prikazati što se događalo u Španjolskoj tijekom građanskog rata bez stranačke pristranosti. U stvari Španjolska je prolazila, u vrlo kratkom periodu vremena, kroz nešto što je Britanija, na primjer, prošla i upila kroz stotine godina. Industrijska revolucija, potpuno ispravne ideologije, plus gubitak carstva u Španjolskoj te ekonomska nestabilnost – u Španjolskoj su stvari potpuno izobličene, više su bile crno-bijele. Bilo je zapravo vrlo lagano Španjolskom društvu da se prelomi i vrlo lagano, u pogledu vremena, da se zauzmu konačni i apsolutno suprotni stavovi o društvenoj pravdi, ulozi Crkve, i tako dalje. Konačno, kao što je i priroda ovih društvenih napetosti, oni ekstremniji pogledi

počeli su razdirati druge. Kako je središte postajalo sve slabije, dvije suprostavljene krajnosti postajale su sve jače.

Obje su strane u Španjolskom građanskom ratu imale ideale i osjećaj vlastite vrline. Zajedničko sa sličnim političkim pokretima u ostatku Europe, ljudi na oboje strane političke podjele počeli su demonizirati jedni druge.

No, ono što je u Europi postalo nacionalnom podjelom u Španjolskoj je ostalo na bratoubojstvu te je ostavilo psihološke ožiljke koji su duboki i teško zacjeljuju. Ono što se događalo u Španjolskoj ranjavallo je i kompliciralo, te zapravo razdvajalo obitelji na najbolniji i razdirući način. Brat je odlučivao drugačije od brata, no to ne znači da više nisu braća? Ukoliko to znači da oni više nisu braća, ukoliko smo spremni ubiti našu braću radi vlastitih

uvjerenja, koje nam se onda pitanje postavlja o vrijednostima naših odluka?

ZENIT: Je li je rad na ovome filmu imao nekakav utjecaj na vaš privatni život?

Joffé: Dopustite mi da odgovorim na ovo pitanje na slijedeći način: Ja stvarno nisam vrlo religiozan ali sam bio zamoljen da pišem o čovjeku koji je to bio. Morao sam napraviti korak unatrag i reći: „Kada budem pisao o sv. Josemaríji, moram uzeti kao temeljnu vrijednost – potpuno, iskreno i istinito – sve ono što mi Josemaría govori iza čega je on stajao, o čemu je njegov život bio, te o čemu je bilo njegovo religiozno iskustvo. Moram čitati o religioznom iskustvu bez predrasuda, iskreno, te jednostavno pustiti da me pogleda u lice.“

Čitam puno o religioznom iskustvu. Bio sam dirnut i oduševljen kada sam

shvatio koliko je znanstvenika (posebice fizičara) duboko uključeno u iskustvo Boga, te sam bio dirnut kad sam shvatio kako je jaz između znanosti i vjere koji je postao sve uvažnije razmišljanje našeg vremena, zapravo lažan. Došao sam do razumijevanja velikog otkrića suvremene fizike kako se naš smisao za stvarnost temelji na obrascima koje pravimo u našim umovima, ali da stoga i postoje mnogi obrasci stvarnosti.

Mnogi od njih nisu dovoljni da objasne sve stvari, no pogodni su da objasne neke; oni nam nude novi način razumijevanja onoga što je zapravo stvarnost ili što stvarnosti mogu biti te da ovo razumijevanje ni na koji način ne isključuje ideju o Bogu niti o duhovnoj dimenziji velikog svemira kojeg naseļjavamo, nego da nam put, kojim nas je znanost vodila da iznova odredimo i protumačimo ono što je stvarno,

nudi priliku da iznova odredimo i protumačimo duhovno.

Vjerojatno nekoliko godina neću znati kako je ovo iskustvo utjecalo na mene. Mislim da duboko treba neko vrijeme da otkrijem ono što zapravo je. Dakle, našao sam jako čudnu stvar snimajući film „There Be Dragons“, a to je, umjesto da ovo bude usamljeno iskustvo, koje sam mislio da bi moglo biti, otkrio sam da je iznimno privlačno i da nije uopće samotno.

Da iznenada pomislim, „Hajde da stavim na stranu moje jednostavne odgovore i samo živim sa pitanjem, za mene je bilo čudesno uvjerljivo i učinilo me da se osjećam vrlo, vrlo blizu ovom toku življenja na način na koji mislim da nisam nikad prije osjetio. I nisam siguran sada gdje bi to moglo voditi.

više: www.therebedrangonsfilm.com

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
hr-hr/article/sveti-josemaria-escriva-
gradanski-rat-i-pristanje/](https://opusdei.org/hr-hr/article/sveti-josemaria-escriva-gradanski-rat-i-pristanje/) (27.03.2025.)